

ΟΙ ΠΙΟ ΒΑΡΕΤΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

- Να! Κοίτα! Το Καπλάνι της Βιτρίνας!
- Σιγά μην είναι κι ο ΕΤ ο Εξωγήινος!

Ήταν οι πιο βαρετές διακοπές της ζωής τους. Δεν είχαν περάσει ούτε είκοσι τέσσερις ώρες από τη στιγμή που το αεροπλάνο προσγειώθηκε στο αεροδρόμιο της Σάμου και τους φαινόταν πως βρίσκονταν εκεί έναν αιώνα. Και να ήταν μόνο αυτό... Τη μαμά τους, τη Χριστίνα, εκτός από το πατριωτικό, την είχε πιάσει και το δασκαλίστικο, και τους έσερνε τώρα –αντί τουλάχιστον να πάνε να κάνουν κανένα μπάνιο– στα όρη και στα λαγκάδια του νησιού, για να δουν το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Αιγαίου στους Μυτιληνιούς.

Και στο αυτοκίνητο, ένα νοικιασμένο χάλια που ίσα που τους χωρούσε και που ο μπαμπάς το οδηγούσε έτσι που να σου ανακατεύεται το στομάχι, η μαμά δεν είχε σταματήσει να μιλάει, λες και είχε αποστηθίσει όλο τον τουριστικό οδηγό της Σάμου.

Και καμάρωνε λες και η ίδια είχε φτιάξει ό,τι βρισκόταν πάνω στο νησί.

Ο Λυκούργος ήταν ένα βήμα πριν από την έκρηξη. Και είχε και το σπασικλάκι –τη Ρόδη–, που φυσικά δεν της ξέφευγε λέξη και είχε φροντίσει όλα να τα μάθει. Μέχρι που συμπλήρωνε και τη μαμά. Τι τραγικό να έχεις μεγάλη αδελφή και να σου κάνει συνεχώς την έξυπνη... Έλεος!

Και δε φτάνει που μπήκαν στο μουσείο και τους ξεναγούσε με τις ώρες η μαμά μπροστά σε κάτι πέτρες και απολιθώματα, αλλά, μόλις είδαν το μόνο ενδιαφέρον έκθεμα –κάτι βαλσαμωμένα καγκουρό και κοάλα σε μια βιτρίνα, φερμένα κατευθείαν από την Αυστραλία–, το σπασικλάκι άρχισε να φωνάζει μπροστά σε μια άλλη βιτρίνα με ένα κακοπαθημένο ζώο, που έμοιαζε με μεγάλη γάτα.

Φυσικά το είχε διαβάσει κι αυτός το *Καπλάνι*, και ας ήταν κάπως κοριτσίστικο, αλλά τι σχέση είχε τώρα αυτό το ζώο στο μουσείο με...

Το σπασικλάκι, με ύφος ταχυδακτυλουργού που βγάζει το κουνέλι από το καπέλο, άνοιξε το σακίδιό της κι έβγαλε από μέσα μια συλλεκτική έκδοση του βιβλίου της Άλλης Ζέη κι ένα άλλο βιβλίο της ίδιας με τίτλο *Σπανιόλικά παπούτσια*.

Έδειξε στον Λυκούργο –λες και τον ένοιαζε– τη φωτογραφία από το *Καπλάνι της βιτρίνας*. Στη λεζάντα έγραφε: «Το πραγματικό καπλάνι στη βιτρίνα του».

Του έδειξε και το φυλλάδιο του μουσείου: «... Ένα πολύ ενδιαφέρον έκθεμα είναι το λεγόμενο “Καπλάνι”, ένα αιλουροειδές το οποίο πέρασε στη Σάμο από την απέναντι ακτή της Μικράς Ασίας πριν από εκατόν πενήντα χρόνια. Το ζώο τότε θανατώθηκε και ταριχεύτηκε με τα μέσα της εποχής. Το ταριχευμένο ζώο περιπλανήθηκε αρκετά όλο αυτό το χρονικό διάστημα και κατέληξε στο μουσείο έπειτα από δωρεά του Δήμου Σάμου.

»Το έκθεμα αυτό συντηρήθηκε κατά το δυνατόν και εκτίθεται σήμερα λόγω της ιστορικής του αξίας, δεδομένου ότι από αυτό εμπνεύστηκε η λογοτέχνης Άλκη Ζέη (έζησε τα παιδικά της χρόνια στη Σάμο) το βιβλίο της *Το καπλάνι της βιτρίνας...*»

— Είδες; είπε θριαμβευτικά η Ρόδη. Τι έχεις να πεις τώρα;

— Δε με παρατάς. Πολύ που με νοιάζει!

— Μπα; Σοβαρά; Θυμάσαι, όταν είχαμε το ίδιο δωμάτιο, που το βράδυ, πριν κοιμηθούμε, ήθελες να λέμε κι εμείς ΕΥ-ΠΟ και ΛΥ-ΠΟ, όπως οι ηρωίδες του βιβλίου;*

— Νομίζω πως έχεις χαζέψει από τα πολλά μυθι-

* «ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ;» (Ευχαριστημένη πολύ; Λυπημένη πολύ;) είναι η συνθηματική ερώτηση που ανταλλάσσουν μεταξύ τους κάθε βράδυ πριν κοιμηθούν η Μέλια και η Μυρτώ, οι δύο αδελφές-ηρωίδες του βιβλίου της Άλκης Ζέη *Το καπλάνι της βιτρίνας*. Έτσι η καθεμία με ένα ΕΥ-ΠΟ ή ΛΥ-ΠΟ απαντά αν η μέρα της ήταν καλή ή όχι.

στορήματα. Σιγά μην έλεγα εγώ ΕΥ-ΠΟ και ΛΥ-ΠΟ. Δε θυμάμαι τι λες. Ήμουν μικρός τότε.

— Τώρα είσαι μεγάλος δηλαδή; τον ειρωνεύτηκε η Ρόδη.

Ο Λυκούργος πήγε κάτι να πει, όμως οι πραγματικά μεγάλες δυνάμεις ήταν εκεί, γεμάτες θαυμασμό για το «σοφό κορίτσι». Ο μπαμπάς και η μαμά ζήτησαν από τη Ρόδη να τους διαβάσει από το βιβλίο της για το πραγματικό καπλάνι. Η καλή του αδελφούλα βρήκε την ευκαιρία για επίδειξη. Μάλιστα, αρκετοί επισκέπτες του μουσείου μαζεύτηκαν γύρω τους για να ακούσουν. Ακόμα και κάτι ξένοι – λες και καταλάβαιναν τίποτα.

— ...Δυο τρεις φορές είχαν περάσει καπλάνια στη Σάμο κι είχαν γίνει ο φόβος και ο τρόμος. Η χειρότερη όμως ήταν εκείνη του έτους 1857. Τότε η «θηριοκάκιστος πάρδαλις» έσπειρε τον τρόμο όχι μόνο στους κατοίκους των ορεινών περιοχών, αλλά έβαλε σε δοκιμασία και την ηγεμονική διοίκηση... (Εδώ η Ρόδη διέκοψε για να εξηγήσει ότι η Σάμος για πολλά χρόνια δεν ανήκε ούτε στην Τουρκία ούτε στην Ελλάδα, παρά ήταν αυτόνομη με αρχηγό έναν ηγεμόνα.)

»...Ολόκληρη επιχείρηση σχεδιάστηκε για την εξόντωσή του, αλλά αυτό αποδείχτηκε εξαιρετικά δύσκολο. Το καπλάνι τη μια εμφανιζόταν στους Μυτιληνιούς, την άλλη στο Καλαμπάχτασι, τη μια μέρα στη Χώρα, από εκεί στον Καρβούνη, την άλλη

στον Κέρκη, την άλλη στη Ζωοδόχο Πηγή. Πολίτες εξοπλίστηκαν και οι δήμαρχοι των χωριών επιστρατεύθηκαν ώστε να εξοντωθεί το θηρίο... Επικηρύχθηκε ως κακούργος τρομοκράτης με το υπέρογκο ποσό των 2.000 γροσίων το 1859, το οποίο τον επόμενο χρόνο υπερδιπλασιάστηκε και έφτασε τα 5.000 γρόσια... Τελικά το θηρίο εξοντώθηκε από την ομάδα Σαμίων, οι οποίοι και εισέπραξαν την αμοιβή...*

Ακόμα και ο Λυκούργος ξέχασε για λίγο τα νεύρα του. Εντυπωσιακή ιστορία. Ας τελειώνει όμως εδώ να πάνε τουλάχιστον για κανένα μπάνιο.

Βγαίνοντας από το μουσείο, τους χτύπησε η ζέση. Η πρόταση της μαμάς να συνεχίσουν την ξενάγηση στο νησί της (άκου νησί της, που έχει να πατήσει πάνω από δέκα χρόνια και δεν έχει ούτε σπίτι ούτε τίποτα) έπεσε στο κενό. Με ψήφους τρεις προς μία αποφασίστηκε να γυρίσουν στο ξενοδοχείο τους έξω από το Πυθαγόρειο και να κάνουν μπάνιο την υπόλοιπη μέρα. Τα αξιοθέατα μπορούσαν να περιμένουν.

Μέχρι να πέσει το σκοτάδι, είχαν μάλλον μετανιώσει. Ωραία η παραλία, ωραία η θάλασσα, ωραίες και οι αρχαιότητες στον κήπο του ξενοδοχείου, όμως χωρίς άλλη παρέα ήταν τόσο βαρετά. Καλύτερες οι

* Χρήστος Λάνδρος, από τη συλλεκτική έκδοση του Μεταίχμιου, 2013.

Ξεναγήσεις και ο εκπαιδευτικός οίστρος της μαμάς από αυτό το κενό.

Μπορεί μεθαύριο, που θα πήγαιναν στο Καρλόβασι, να ήταν καλύτερα. Ο μπαμπάς δεν κρατιόταν. Και όσο η μαμά μιλούσε για το Ευπαλίνειο Όρυγμα, για το Ηραίο και τον Πολυκράτη, τόσο ο μπαμπάς τούς προετοίμαζε για το Καρλόβασι της περιπέτειας, επαναλαμβάνοντας για εικοστή πρώτη φορά την ιστορία με τη σκηνή και τον σκορπιό ή την άλλη, με την αιώρα και τους δασοφύλακες.

Η Ρόδη άφησε το βιβλίο της στην άκρη και κοίταξε τον συνοφρυωμένο Λυκούργο.

— Τι λες να κάνουν οι άλλοι στο χωριό;

— Θα περνάνε τέλεια! Χωρίς να έχουν τους γονείς όλη μέρα πάνω από το κεφάλι τους!

— Ουφ! Να δούμε πώς θα περάσουν δέκα ολόκληρες μέρες...

— Ξέρω κι εγώ... Δεν πάμε καμιά βόλτα στο Πυθαγόρειο; Σκυλοβαρέθηκα...

Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ, ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΜΠΑΜΠΑΣ

Είδαν τόσο πολλά αυτές τις δύο μέρες που βρίσκονταν στη Σάμο, που ακόμα και η Ρόδη είχε πάθει σύγχυση. Και ο Λυκούργος, που το έπαιζε «βαρύ πεπόνι», είχε εντυπωσιαστεί από το Ευπαλίνειο Όρυγμα. «Πώς είναι δυνατόν να κατάφερε κάποιος κάτι τέτοιο;» αναρωτιόταν.

Η σήραγγα αυτή είχε σχεδιαστεί για να φέρνει νερό από την πηγή Αγιάδες στην πόλη της Σάμου, εκεί όπου σήμερα είναι χτισμένο το Πυθαγόρειο. Το απίστευτο ήταν ότι ξεκίνησαν να σκάβουν δύο συνεργεία, ένα από κάθε μεριά του βουνού, της Αμπέλου, και οι δύο σήραγγες συναντήθηκαν σε ένα σημείο σχεδόν με απόλυτη ακρίβεια. Κάτι που μοιάζει απίθανο. Και όμως έγινε. Και το έργο υπάρχει ακόμα και σήμερα. Δυόμισι χιλιάδες χρόνια μετά...

Δύο ομάδες σκλάβων, με τα στοιχειώδη εργαλεία εκείνης της εποχής, κατάφεραν να ανοίξουν τη σήραγγα μήκους 1.036 μέτρων, 180 μέτρα κάτω από

την κορυφή του βουνού. Και όλα αυτά για να έχει νερό η πόλη σε περίπτωση πολιορκίας. Τρελό!

Αυτός ο Πολυκράτης ο τύραννος ήταν, φαίνεται, μεγάλη μορφή. Έκανε, λέει, και πειρατείες και είχε γίνει ο φόβος και ο τρόμος στο Αιγαίο.

Αμ εκείνη η ιστορία με το ψάρι που λέει ο Ηρόδοτος;

Ο Πολυκράτης ήταν κολλητός με έναν φαραώ της Αιγύπτου, τον Άμαση, ο οποίος ανησυχούσε γιατί όλα πήγαιναν καλά στον Πολυκράτη. Τρελό; Και όμως. Ο φαραώ κάθισε και του έγραψε ένα γράμμα σε πάπυρο και του το έστειλε, για να τον προειδοποιήσει πως δεν του πολυάρεσαν αυτές οι συνεχείς επιτυχίες γιατί οι θεοί είναι φθονεροί. Θα χρειαζόταν και κάποια κακοτυχία ώστε να έρθει ισορροπία και να μην μπει στο μάτι των θεών. Έτσι, ο φαραώ πρότεινε στον φίλο του να βρει κάτι που ήταν πολύ σημαντικό γι' αυτόν, κάτι που, αν το έχανε, θα λυπόταν πολύ, και να το πετάξει μακριά.

Ωραία συμβουλή!

Αντί να νευριάσει ο Πολυκράτης με τον ζηλιάρη τον φαραώ, πήρε στα σοβαρά τη συμβουλή του κι έψαξε να βρει ανάμεσα στους θησαυρούς του τον πιο πολύτιμο για να τον πετάξει. Διάλεξε λοιπόν το χρυσό δαχτυλίδι με το μεγάλο σμαράγδι που φορούσε και ήταν έργο ενός διάσημου γλύπτη, του

Θεόδωρου. Μπήκε σε ένα καράβι με πενήντα κωπηλάτες και ξανοίχτηκαν στα βαθιά. Εκεί, μεσοπέλαγα, πέταξε το δαχτυλίδι στη θάλασσα.

Αλλά η ιστορία δεν τελείωσε εκεί. Δεν πέρασαν παρά τέσσερις πέντε μέρες, κι ένας ψαράς έπιασε ένα τόσο μεγάλο ψάρι, που θεώρησε πως θα έπρεπε να το χαρίσει στον Πολυκράτη. Έτσι, από τη βάρκα πήγε κατευθείαν στο παλάτι και ζήτησε να παρουσιαστεί μπροστά του. Ο Πολυκράτης δέχτηκε το δώρο και κάλεσε τον ψαρά σε δείπνο.

Όμως μια μεγάλη έκπληξη τον περίμενε. Όταν οι μάγειρες στην κουζίνα καθάριζαν το ψάρι, βρήκαν στην κοιλιά του το πολύτιμο δαχτυλίδι. Ο Πολυκράτης χάρηκε πολύ, και μάλιστα το θεώρησε θεϊκό σημάδι. Έγραψε στον φαραώ τι έγινε, αλλά εκείνος δε συμμερίστηκε τη χαρά του και δήλωσε πως έπαυαν από εδώ και πέρα να είναι φίλοι.

Και ο λόγος που το έκανε αυτό ήταν ο εξής: «Σε περίπτωση που φοβερή και μεγάλη συμφορά χτυπήσει τον Πολυκράτη, να μη νιώσει πόνο στην ψυχή του σαν φίλος του χτυπημένου...»*.

«Πολύ ψυχοπονιάρης ο φαραώ» σκέφτηκε ο Λυκούργος, αλλά δεν είπε τίποτα.

* *Ηροδότου Ιστορίες* III40-III43, βιβλίο Α΄ Γυμνασίου, μετάφραση Ηλίας Σ. Σπυρόπουλος.

Ο μπαμπάς, πάλι, κάπως ήταν. Σαν να βρισκόταν αλλού. Και συνέχιζε να οδηγεί χάλια, πηγαίνοντας για το Καρλόβασι, μέχρι που η μαμά τον έπεισε να αλλάξουν και ο Παντελής τής παρέδωσε το τιμόνι, μάλλον με ανακούφιση. Δε μιλούσε σχεδόν καθόλου και κοιτούσε έξω από το παράθυρο σαν να έβλεπε καμιά ταινία με δράση.

«Λες να μας πουν ότι χωρίζουν;» σκεφτόταν η Ρόδη. «Ίσα που μιλάνε μεταξύ τους. Ούτε καν διαφωνούν. Όλο ναι και ναι είναι ο μπαμπάς, αλλά πάντα απαντά αφηρημένα, σαν κάτι να σκέφτεται. Κι έχει κουβαλήσει μαζί του όλο το *Εικονοστάσιο Ανωνύμων Αγίων* –και τους εννέα τόμους– και κάμποσα ακόμα ποιήματα του Ρίτσου. Σαν... ερωτευμένος κάνει. Λες; Εκείνη η νέα συνάδελφος στο γραφείο του καθόλου δε μου αρέσει! Τον κοιτάζει σαν να λέει τίποτα σοφίες ακόμα και όταν απλώς παραγγέλνει καφέ και ζητά να του βάλουν μαύρη ζάχαρη. Και φυσικά παραγγέλνει κι εκείνη το ίδιο. Μου θυμίζει τη Σοφία τη συμμαθήτριά μου όταν πλησιάζει τον ωραίο της τάξης, τον μπλιαχ Μάνο! Αλλά ο μπαμπάς είναι λίγο μεγάλος. Και δεν τον λες και “ωραίο της τάξης”, ας είμαστε αντικειμενικοί. Και όπως όλοι ξέρουν, εμένα μου αρέσει να λέω την αλήθεια. Α! Όλα κι όλα!»

Ο Λυκούργος ένωθε κι αυτός πως κάτι δεν πήγαινε καλά με τον μπαμπά. Είχε σταματήσει ακόμα και τα κρύα ανέκδοτα. Είδε κι αυτός τα βιβλία του

Ρίτσου, αλλά μόνο σε έρωτες δεν πήγε το μυαλό του.

Χτες το βράδυ πήρε ένα από τα βιβλία στα χέρια του, πιο πολύ από περιέργεια –σichainótan την ποιήση–, και έπεσε σε μια τσακισμένη σελίδα.

Διάβασε και ξαναδιάβασε για να καταλάβει. Ο τίτλος πάντως ήταν δυσοίωνος: «Το τελευταίο καλοκαίρι». Και γιατί ο μπαμπάς να έχει υπογραμμίσει κάποιους στίχους;

...Εγώ, τις λίγες μέρες που μας μένουν ακόμη,
θα ξανακοιτάξω τους στίχους που έγραψα Ιούλιο
κι Αύγουστο,
αν και φοβάμαι πως τίποτα δεν πρόσθεσα,
μάλλον πως έχω αφαιρέσει πολλά,
καθώς ανάμεσά τους διαφαίνεται
η σκοτεινή υποψία πως αυτό το καλοκαίρι
με τα τζιτζίκια του, τα δέντρα του, τη θάλασσά του,
με τα σφυρίγματα των πλοίων του στα ένδοξα
λιογέρματα,
με τις βαρκάδες του στο φεγγαρόφωτο
κάτω απ' τα μπαλκονάκια
και με την υποκριτική ευσπλαχνία του θα 'ναι το
τελευταίο

Γιάννης Ρίτσος, *Καρλόβασι*, 3.IX.89

Μήπως να τα έλεγε στη Ρόδη; Το σπασικλάκι κάτι

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΟΦΟΡΟΣ

καταλάβαινε από ποιήματα. Και γιατί ο μπαμπάς
έπαιρνε αυτά τα χάπια, νομίζοντας πως δεν τον βλέ-
πουν; Και γιατί μετρούσε κάθε τόσο την πίεσή του;
Δεν του άρεσε καθόλου αυτό το καλοκαίρι.